

UDC 930.25(477.74):94(560.118)

HISTORY OF EVERYDAY LIFE OF ISTANBUL ACCORDING TO THE DOCUMENTS FROM STATE ARCHIVES OF ODESA REGION

O. Bachynska

DSc (History), Professor

Odesa Ilyya Mechnikov National University

2, Dvoryanska Str., Odesa, 65082, Ukraine

Olena_an@ukr.net

Proposed research touches on documents of the State Archives of Odesa Region (Ukraine) that contain information about history or description of everyday life of Istanbul population and leaders of the Ottoman Empire. These materials may be divided into several parts. The first one provides the possibility of studying the activity of scholars of educational and scientific institutions of Odesa, who were in Istanbul with specific missions (such as foundation of the Russian Archaeological Institute) and left their reports and memoirs. The second part of documents contains information regarding the Ukraine Cossack emigration, which appeared, settled and served in Istanbul for a variety of reasons. For example, representatives of these groups were Ukrainian officials of the highest rank: chieftain M. Chaikovskiy (Sadyk-pasha), Zaporozhian Cossacks (Potkali Kazakları), who soldiered in Istanbul regiment, worked on canals building in Istanbul, were in the service of the wealthy civilian and military leaders etc. The third group of documents are reports of Russian officials that reflect political evidences in Istanbul and its outskirts, activity and description of the Ottoman population. Documents cover the period from the end of the eighteenth century up to the beginning of the twentieth century.

Keywords: Cossacks, documents, history of everyday life, Istanbul, Ottoman population, scientists, State Archives of the Odesa region

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ СТАМБУЛА ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О. А. Бачинська

Запропоноване дослідження має на меті репрезентувати й охарактеризувати документи Державного архіву Одеської області (далі – ДАОО), що інформують про історію повсякдення жителів Стамбула та керівників Османської імперії. Ці документи можна поділити на декілька груп. Одна з цих груп документів містить інформацію про вчених освітніх і наукових закладів Одеси, які перебували у Стамбулі з конкретними завданнями і залишили свої звіти та спогади. Про цю групу документів ми вже зазначали в попередніх публікаціях [Бачинська, Алексєєнко 2018], але тут варто ще раз коротко охарактеризувати окремі матеріали. За традицією Рішельєвського лицю та Новоросійського університету, основних освітньо-наукових закладів Одеси, звіти вчених мали бути частково опубліковані, частково зберігались в архіві. Серед завдань науковців могло бути, наприклад, удосконалення східних мов. З таким дорученням приїздив до Стамбула на шість тижнів влітку 1839 р. викладач

© 2019 O. Bachynska; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine on behalf of *The World of the Orient*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Інституту східних мов Рішельєвського ліцею професор Василь Григор'єв. В архівних справах зберігся звіт про це відрядження [ДАОО, ф. 44, оп. 1 (1839), спр. 78, арк. 1–10]. Частина вражень В. Григор'єва зі звіту була опублікована під псевдонімом Ізафеті-Маклуба “Поїздка до Константинополя” (1839) [Григор'єв 1840]. Так, вчений описує яскраву магічну природу, від якої втрачаєш “відчуття самого себе”, будинки Скутарі та стіни Галати. Вулиці Галати дуже вразили Григор'єва тим, що всі вони були в “крамницях, майстернях та магазинах” і там люди “всіх націй працювали, торгували, купували, шуміли, штовхалися”, лаялися “всіма мовами старого та нового світу” [Григор'єв 1840, 639]. Здивувала науковця реакція населення на смерть султана Махмуда: “У місті немає ніякого сум'яття, народ не збирається натовпами, все спокійно, європейці гуляють господарями, крамниці та магазини відкриті, кожен займається своєю справою; хоча така подія, на його думку, мала призвести до значних переверотів, сум'ять, різанини та пожеж”. Довелось В. Григор'єву перебувати й на святі коронації нового султана Абдул-Меджида.

У другій половині ХІХ ст. значна частина вчених, що відвідували Стамбул, досліджували пам'ятки візантійської старовини. Так, у 1885 р. професори Новоросійського університету Ф. Успенський, Н. Кондаков, О. Кочубинський відвідали Стамбул на запрошення грецького філологічного товариства “Сіллогос”; у 1886 р. професор О. Кірпічников – для участі в роботі археологічного з'їзду [ДАОО, ф. 45, оп. 7 (1885), спр. 15; оп. 7 (1886), спр. 12]. Саме на цей період припадають перші проекти створення у Стамбулі Російського археологічного інституту, згодом відбулось його відкриття – 26 лютого 1895 р. – і беззмінним директором його став Федір Успенський. Листування з приводу таких подій частково збереглося в ДАОО [ДАОО, ф. 45, оп. 8 (1895), спр. 17, арк. 36]. У 1907 р. професор слов'янської філології М. Попруженко відвідав Стамбул з метою ознайомлення з бібліотекою Російського археологічного інституту та інститутськими розкопками. Результатами роботи вчених стала публікація праць з історії як Туреччини в цілому, так і візантійських пам'яток Стамбула.

Відрядження до Стамбула були пов'язані не лише з дослідженням пам'яток старовини. Серед звітів, що знайшли своє відображення в ДАОО, слід відзначити, наприклад, такі: у 1869 р. через місто їхав на відкриття Суецького каналу та буріння артезіанських свердловин гірський інженер, секретар “Товариства сприяння розвитку російської промисловості та торгівлі” К. Скальковський [ДАОО, ф. 1, оп. 17 (1869), спр. 103]; у 1891 р. відбувся виїзд до Стамбула хіміка Норосійського університету А. Лебединцева [ДАОО, ф. 45, оп. 8 (1891), спр. 26]; у 1905–1906 рр. приват-доцент кафедри нормальної анатомії університету М. Стадницький перебував у відрядженні з метою отримати інформацію про невідомі до цього часу кафедри нормальної анатомії в Каїрі, Афінах, Стамбулі та здійснити обмін медичними експонатами. Він детально описав процес навчання в усіх цих трьох навчальних центрах [Стадницький 1908, 608–620].

Друга група архівних документів стосується української козацької еміграції, яка з різних причин з'являлась, оселялась і служила у Стамбулі. Серед такої групи запорожці – Potkani Kazakları, – які після зруйнування Запорозької Січі у 1775 р. перейшли до Османської держави і створили в Добруджі Задунайську Січ. Відомо, що вже в 1777–1778 рр. до турецького султана і константинопольського патріарха відряджались делегації запорожців із проханням прийняти їх у підданство і надати землі під заснування Січі. Врешті-решт, козаки здобули власну автономну організацію – Січ та від султана символи влади – печатку, прапори, бунчуки тощо. Відбиток печатки зберігається у фондах ДАОО на декількох документах [ДАОО, Ф. 1, оп. 214 (1816), спр. 11, арк. 150]. Протягом 1817–1818 рр. запорожці разом з кошовим отаманом Семеном Морозом працювали на будівництві шлюзів, каналів та земляних роботах у Стамбулі. Крім того, частина козаків, близько чотирьох сотень, постійно

перебували у стамбульських казармах для підготовки до служби [Рябінін-Скляревський 1998, 329–330; Бачинська, Середа 2012, 150–159].

З початком реформування османської армії, з листопада 1826 р., козацькі запорозькі частини входили до регулярного кавалерійського регіменту, що забезпечував порядок у провінції Сілістра. Регімент складався з трьох дивізіонів (частин) – турецького, татарського й запорозько-козацького. 1323 вершників регіменту, 329 з яких козаки, мали нести службу в Сілістрі, з відправленням на підготовку та вишкіл до Стамбула на зразок тамтешнього гарнізону. На початку російсько-турецької війни 1828–1829 рр. близько 500 задунайських запорожців, які дотримувалися протурецьких настроїв, на чолі з кошовим отаманом пішла до Сілістри. Після того кошовий отаман Йосип Гладкий повернувся на Січ і перевів іншу частину козаків через Дунай до російської армії. Козаків у Сілістрі турецька влада роззброїла і відправила у в'язницю – спочатку до Адріанополя, а потім до Стамбула. Інші козаки, які служили в регіменті, були також відправлені з фронту до Стамбула для подальшої перепідготовки та переобмундирування. Становище козаків у стамбульській в'язниці було складним. У ДАОО залишилися листи кошового отамана Й. Гладкого: козаки були “відразу відправлені з Сілістри до Константинополя й утримувались під вартою, багато хто з них від нестатку їжі та інших потреб померли; 65 чоловік протягом 1829 та 1830 років встигли з неволі звільнитися і прибули на місце свого проживання, а залишилось лише 263 особи” [ДАОО, ф. 1, оп. 214 (1828), спр. 7, арк. 177–177 зв.]. Заступництвом константинопольського патріарха вдалось повернути козаків до Добруджі, але Січ більше вже не відновлювали.

Важливою складовою життя Стамбула було перебування в місті Михайла Чайковського – Садик-паші, українського політика, що служив при султанському дворі, сформував козацькі полки, опікувався польською імміграцією та опозицією Росії. У фондах ДАОО зберігаються повідомлення російського посла в Константинополі про діяльність Садик-паші та його соратників. Так, матеріали розкривають оточення Садик-паші у Стамбулі – декілька ад'ютантів: Михайло Горенштейн, у якому Чайковський відзначав “особливу підприємливість” та “використовував його для виконання таємних та зухвалих своїх намірів” [ДАОО, ф. 1, оп. 249, спр. 430, арк. 37–37 зв., 48]; Адам Морозович, який повернувся разом із М. Чайковським зі Стамбула в 1872 р. [ДАОО, Ф. 1, оп. 249, спр. 651, арк. 3–7]. За документами архіву, діяльність М. Чайковського мала декілька складових. Одна з них – формування козацьких полків. Щодо цього російський посол у Константинополі писав, що М. Чайковський начебто “просив дозволу Великого Візиря зробити, через посередництво сина Садик паші, Тиміра, рекрутський набір у Тульчинському краї. Діючи на французьке посольство та Халіль-бея через пані Суходольську, дочку Садик паші” [ДАОО, ф. 1, оп. 249, спр. 565, арк. 183]. Крім того, він відправив в Україну прокламацію, де закликав місцевих жителів приєднатися до польського повстання (1863–1864 рр. – *О. Б.*), і тоді він зможе привести декілька козацьких полків з Туреччини [ДАОО, ф. 1, оп. 249, спр. 430, арк. 86 зв.]. Друга складова діяльності Садик-паші у Стамбулі пов'язана з польським визвольним рухом. У справах архіву збережені численні прізвища польських діячів з оточення Чайковського, що проживали в Стамбулі на вулиці Дервіша та Галата: Гриневич, Ольшанський, Яковлев (мав орден Меджида), Олександр Ябловський, Михайло Мрозовицький (“комісар в полуденних країнах”), Станіслав Хлембовський (художник) (фото № 1а, б в кінці статті), Володимир Подлевський (передавав польську кореспонденцію різного роду) та інші [ДАОО, ф. 1, оп. 249, спр. 733]. У Стамбулі розміщувалася філія Польського комітету Національного уряду, яку створили для боротьби за відновлення польської держави в ХІХ ст.

Третя група документів – різного характеру матеріали – це повідомлення російських чиновників про події у Стамбулі та його околицях. Всі справи з позначкою “таємно”. Надамо деякі цікаві приклади. Так, у червні 1826 р. в одній зі справ архіву описано в дрібницях, грецькою мовою на 7 аркушах, повстання яничарів у Стамбулі

проти султана Махмуда II (фото № 2 в кінці статті) [ДАОО, ф. 1, оп. 200 (1826), спр. 8]. Автор цього опису пише, що після придушення повстання на Атмейдані всі жителі Стамбула за три дні повстання “стали дуже лагідні, чемні та смиренні, чого раніше ніколи не бувало, та соромляться розмовляти з будь-ким, сидять замислившись про те, що відбулось, говорять між собою турецькою: Аллах, бетиринден сакласим!”. У розмові з духовенством султан погрожував залишити державну справу, якщо він вчинив неправильно, і тоді “Росія приведе Вас до тям”. Всі визнали, що винні “хай будуть покарані” [ДАОО, ф. 1, оп. 200 (1826), спр. 8, арк. 16–18].

Характеристика султанові Махмуду II російський чиновник, що подорожував Добруджею, запропонована в іншій архівній справі: “Султан має досконале здоров’я, особисто оглядає навколо об’єкти, що заслуговують на увагу, милостивим поведженням своїм викликає загальне захоплення в народі” [ДАОО, ф. 1, оп. 200 (1837), спр. 43].

Значну кількість документів ДАОО присвячено торговельним справам: про відкриття та здійснення морського сполучення між Одесою та Стамбулом, постачання кави, вина, хліба та інших товарів, зокрема для російського імператорського двору [ДАОО, ф. 1, оп. 220, спр. 7 (1821); оп. 190 (1827), спр. 52; оп. 200 (1829), спр. 74; ф. 2, оп. 2 (1820), спр. 1]. Окремо слід відзначити, що документи архіву дають можливість дізнатися про те, які купці проживали у Стамбулі в другій половині XIX ст. і згодом приїжджали до Одеси. Лише в 1869 р. до Одеси прибула 131 особа: Ісмаїл Сулейман, Мустафа Хассан, Абдул Рахман Хассан, Аліб Ісса, Ізет Мегмед, Ахмед шах Алі, Іслам Хаджі Мегмед, Хусейн Ісах Газі, дервіш Мехмед Хаджі-Алі, татарка Хабібе Осман. Торгували вони різними товарами, один із таких купців турецькопідданий Мехмед-Садик-Бен-Абдулах торгував релігійною літературою турецькою та арабською мовами, розповсюджував карти Стамбула, Мекки, Медини [ДАОО, ф. 2, оп. 1 (1869), спр. 1243]. Саме він викликав підозру одеської поліції, яка вважала, що він насправі російськопідданий Казанської губернії, бо добре володів російською мовою. Через це виникло листування з Генеральним консулом Туреччини в Одесі – Хавою. Маємо в архівній справі дуже цікавий документ – матрикул від Національного бюро в Стамбулі, що засвідчив стамбульське походження цього купця (фото № 3 в кінці статті).

У 1871 р. в Одесі проживав 831 турецькопідданий житель зі Стамбула та інших міст Туреччини, серед яких – тюрки Ібраїм Абдула, Хасан Ахмід, Омер Махмуд, Махмед Махмуд, також були і євреї, греки, бухарці, молдовани [ДАОО, ф. 2, оп. 1 (1871), спр. 1344].

В архівних фондах зберігається справа про відкриття в Стамбулі в 1830 р. Комерційної канцелярії Російської імператорської місії (посольства) на чолі з колезьким радником Тімоні [ДАОО, ф. 2, оп. 1 (1830), спр. 93]. Канцелярія видавала паломникам паспорти італійською мовою, фірман султана та незначну грошову допомогу для відвідування святих місць Афона, Сирії, Єгипту, Палестини тощо. На зберігання до архіву були передані в 1877 р. справи Російського посольства в Стамбулі, але змістова складова самих справ потребує подальших розшуків у фондах “Канцелярії Одеського градоначальника” та “Управління Новоросійського та Бессарабського генерал-губернатора”.

Звичайною інформаційною складовою є матеріали, пов’язані з військовою справою: дислокація військ, їхнє пересування, кількість гарнізонів, описання фортець тощо. Одна з таких справ описує близькі до Стамбула міста Трапезунд, Самсун та Синоп [ДАОО, ф. 1, оп. 200 (1829), спр. 61]. Так, наприклад, зазначено, що до містечка Уніє, поблизу Трапезунда, було надіслано зі Стамбула декілька артилеристів для захисту, хоча там немає ані військ, ані фортеці [ДАОО, ф. 1, оп. 200 (1829), спр. 61, арк. 5]. В інших подібних матеріалах присутні різноманітні плани дунайського гирла, печатки османських керівників фортець цього регіону [ДАОО, ф. 1, оп. 214 (1816), спр. 23].

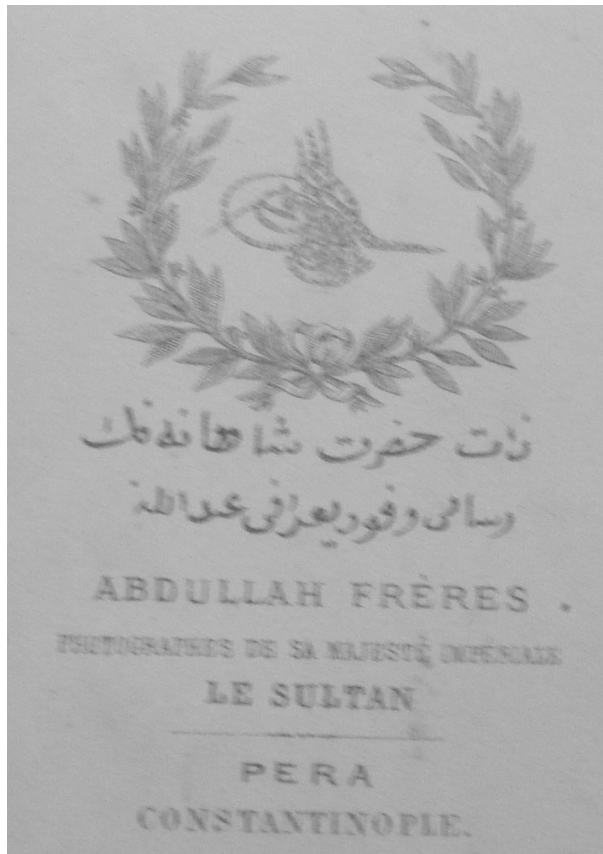
Одним з цікавих матеріалів архіву є справа про наповнення “непотребних будинків” Стамбула російськопідданими жінками з Одеси. За деякими відомостями турецькопіддані купці єврейського походження за рік вивозили до 100 жінок. Вони одружувались або обіцяли це зробити у Стамбулі, а потім продавали їх за 500–700 карбованців сріблом. Поліція засудила за це шість осіб [ДАОО, ф. 2, оп. 4 (1859), спр. 66].

Таким чином, фонди Державного архіву Одеської області містять різноманітну інформацію, яка характеризує життя, історію, описи жителів і міста Стамбула. Зберігаються вони здебільшого в трьох фондах: “Управління Новоросійського та бессарабського генерал-губернатора” (ф. 1), “Одеський градоначальник” (ф. 2), “Новоросійський університет” (ф. 45). Їх можна розділити на три значних групи: перша – академічні та наукові зв’язки, друга – козацько-польська складова стамбульського життя, третя – звіти та донесення чиновників на різноманітну тематику – торговельні та військові справи, картографічні матеріали тощо.

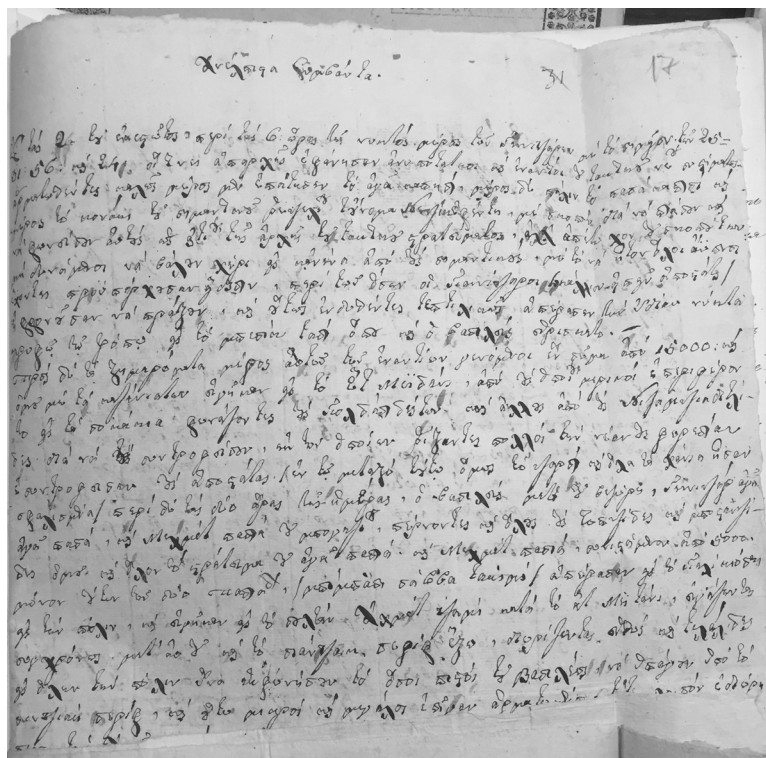
ІЛЮСТРАЦІЇ

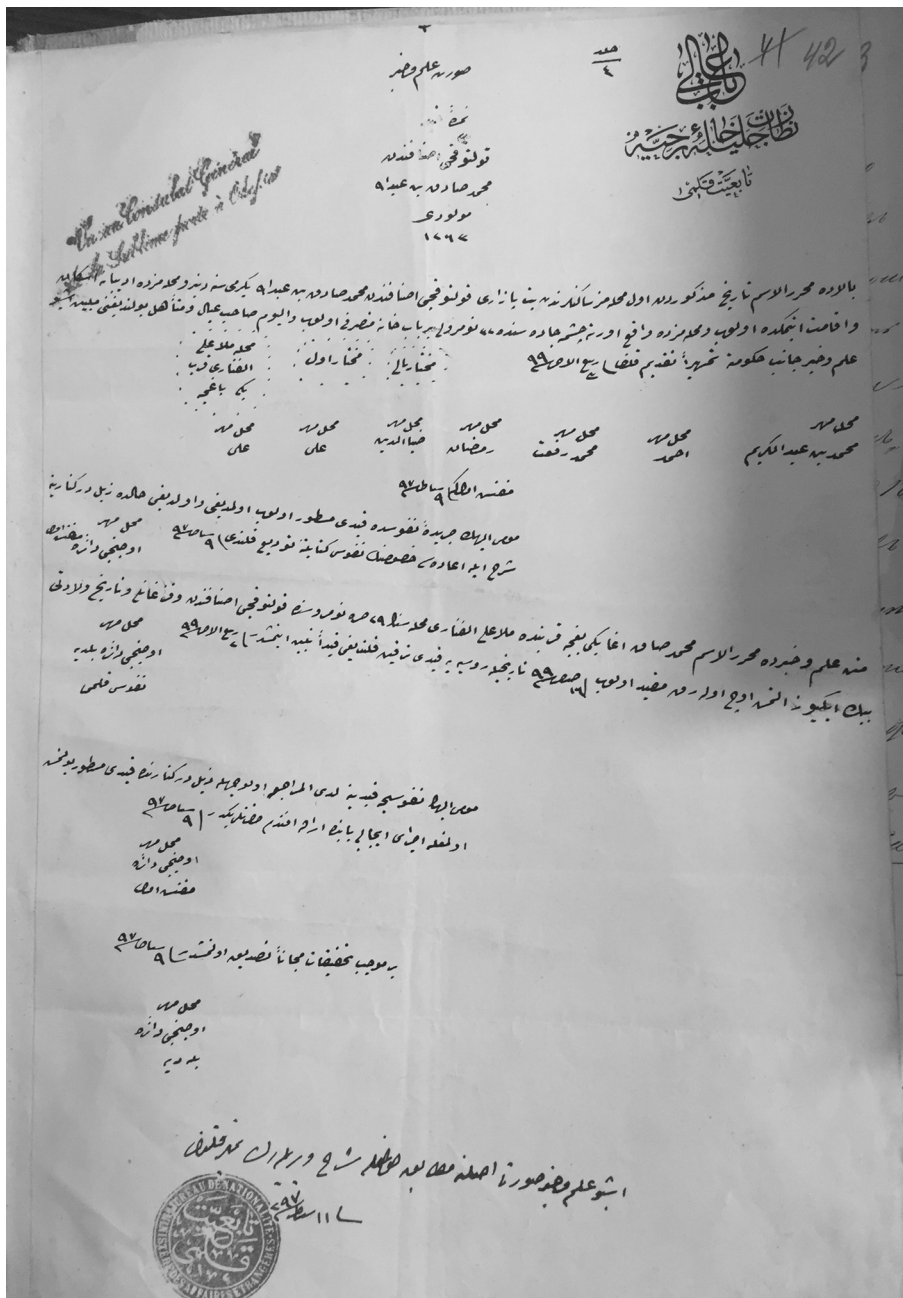
Іл.1а. Станіслав Хлембовський (художник). 1870-ті рр. [ДАОО, ф. 1, оп. 249, спр. 733]

Іл.16. Станіслав Хлембовський (художник). 1870-ті рр. [ДАОО, ф. 1, оп. 249, спр. 733]

Іл. 2. Описання повстання яничарів у Стамбулі проти султана Махмуда II. Червень 1826 р., грецькою мовою [ДАОО, ф. 1, оп. 200 (1826), спр. 8, арк. 17]

Іл. 3. Матрикул від Національного бюро в Стамбулі. 1869 р.
[ДАОО, ф. 2, оп. 1 (1869), спр. 1243, арк. 42]

ЛІТЕРАТУРА

Бачинська О. А., Алексєєнко М. В. Одеські вчені у Стамбулі: завдання досліджень та враження (за матеріалами звітів XIX – початку XX ст.) // *Східний світ*, 2018, № 3.

Бачинська О., Серєда О. Османсько-турецькі документи про задунайське козацтво напередодні та під час російсько-турецької війни 1828–1829 рр. // *Чорноморська минувшина*. Записки Відділу історії козацтва на Півдні України Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України: Зб. наук. пр. Вип. 7. Одеса, 2012.

[Григорьев В. В.] Поездка в Константинополь Изафети Маклуба // *Одесский альманах на 1840 г.* / Ред. Д. М. Княжевич. Одесса, 1839.

Державний архів Одеської області (ДАОО), ф. 1, оп. 17 (1869), спр. 103; ф. 1, оп. 214 (1816), спр. 11; ф. 1, оп. 214 (1816), спр. 23; ф. 1, оп. 214 (1828), спр. 7; ф. 1, оп. 190 (1827),

спр. 52; ф. 1, оп. 220 (1821), спр. 7; ф. 1, оп. 200 (1826), спр. 8; ф. 1, оп. 200 (1829), спр. 61; ф. 1, оп. 200 (1829), спр. 74; ф. 1, оп. 249, спр. 430; ф. 1, оп. 249, спр. 651; ф. 1, оп. 249, спр. 565; ф. 1, оп. 249, спр. 733; ф. 2, оп. 2 (1820), спр. 1; ф. 2, оп. 1 (1869), спр. 1243; ф. 2, оп. 1 (1871), спр. 1344; ф. 2, оп. 1 (1830), спр. 93; ф. 2, оп. 4 (1859), спр. 66; ф. 44, оп. 1 (1839), спр. 78; ф. 45, оп. 7 (1885), спр. 15; ф. 45, оп. 7 (1886), спр. 12; ф. 45, оп. 8 (1891), спр. 26; ф. 45, оп. 8 (1895), спр. 17.

Рябінін-Скляревський О. Кінець Задунайської Січі // **Невичерпні джерела пам'яті**: Зб. наук. статей, матеріалів і републікацій. Т. II: Задунайська Січ. Одеса, 1998.

Стадницький Н. Г. **Кафедры нормальной анатомии в Каире, Афинах и Константинополе : [к отчету о загранич. командировке 1905 и 1906 гг. прозектора и прив.-доц. при каф. норм. анатомии мед. фак. Новорос. ун-та Н. Г. Стадницкого]**. Одесса, 1908.

REFERENCES

Bachyns'ka O. A. and Alyeksyeyenko M. V. (2018), "Odes'ki vcheni u Stambuli: zavdannya doslidzhen' ta vrazhennya (za materialamy zvitiv XIX – pochatku XX st.)", in *Shidnij svit*, No. 3, pp. 5–10. (In Ukrainian).

Bachyns'ka O. and Sereda O. (2012), "Osmans'ko-turets'ki dokumenty pro zadunays'ke kozatstvo naperedodni ta pid chas rosiys'ko-turets'koyi viyny 1828–1829 rr.", in *Chornomors'ka mynivshyna. Zapysky Viddilu istoriyi kozatstva na Pivdni Ukrayiny Naukovo-doslidnoho instytutu kozatstva Instytutu istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny: Zb. nauk. pr.*, Vol. 7, SPD Brovkin O. V., Odessa, pp. 150–159. (In Ukrainian).

Grigor'yev V. V. (1839), "Poyezdka v Konstantinopol' Izafeti Makluba", in *Odesskiy al'manakh na 1840 g.*, D. M. Knyazhevich (Ed.), Gorodskaya tipografiya, Odessa, pp. 642–701. (In Russian).

Derzhavnyy arkhiv Odes'koyi oblasti [The State Archives of Odessa Region], Fund 1, Inventory 17 (1869), File 103; Fund 1, Inventory 214 (1816), File 11; Fund 1, Inventory 214 (1816), File 23; Fund 1, Inventory 214 (1828), File 7; Fund 1, Inventory 190 (1827), File 52; Fund 1, Inventory 220 (1821), File 7; Fund 1, Inventory 200 (1826), File 8; Fund 1, Inventory 200 (1829), File 61; Fund 1, Inventory 200 (1829), File 74; Fund 1, Inventory 249, File 430; Fund 1, Inventory 249, File 651; Fund 1, Inventory 249, File 565; Fund 1, Inventory 249, File 733; Fund 2, Inventory 2 (1820), File 1; Fund 2, Inventory 1 (1869), File 1243; Fund 2, Inventory 1 (1871), File 1344; Fund 2, Inventory 1 (1830), File 93; Fund 2, Inventory 4 (1859), File 66; Fund 44, Inventory 1 (1839), File 78; Fund 45, Inventory 7 (1885), File 15; Fund 45, Inventory 7 (1886), File 12; Fund 45, Inventory 8 (1891), File 26; Fund 45, Inventory 8 (1895), File 17.

Ryabinin-Sklyarevs'ky O. (1998), "Kinets' Zadunays'koyi Sichi", in *Nevycherpni dzherela pam'yati*, Vol. II: Zadunays'ka Sich, Odessa, pp. 329–330. (In Ukrainian).

Stadnitskiy N. G. (1908), "*Kafedry normal'noy anatomii v Kaire, Afinakh i Konstantinopole*": [K otchetu o zagranich. komandirovke 1905 i 1906 gg. prozektora i priv.-dots. pri kaf. norm. anatomii med. fak. Novoros. un-ta N. G. Stadnitskogo], Odessa. (In Russian).

О. А. Бачинська

Історія повсякдення Стамбула за документами Державного архіву Одеської області

Запропоноване дослідження стосується документів Державного архіву Одеської області (Україна), що інформують про історію повсякдення жителів Стамбула та керівників Османської імперії. Ці документи можна поділити на декілька груп. Одна група документів містить інформацію про вчених освітніх і наукових закладів Одеси, які перебували в Стамбулі з конкретними завданнями (зокрема й відкриття Російського археологічного інституту) і залишили свої звіти та спогади. Друга група документів стосується української козацької еміграції, яка з різних причин з'являлась, оселялась і служила в Стамбулі. Серед такої групи були, наприклад, вищого рангу українські діячі, як-от отаман М. Чайковський (Садикпаша), а також запорожці (Potkali Kazakları), які служили в стамбульському регіменті, працювали на будівництві каналів у Стамбулі, перебували на службі в заможних цивільних та військових керманічів тощо. Третя група документів – різноманітного характеру матеріали – звіти російських чиновників про політичні події в Стамбулі та його околицях, заняття та описання османських підданих. Документи стосуються кінця XVIII – початку XX ст.

Ключові слова: вчені, Державний архів Одеської області, документи, історія повсякдення, козацтво, османські піддані, Стамбул

Е. А. Бачинская

**История повседневности Стамбула по документам
Государственного архива Одесской области**

Предложенное исследование касается документов Государственного архива Одесской области (Украина), информирующих об истории повседневности жителей Стамбула и руководителей Османской империи. Эти документы можно разделить на несколько групп. Одна группа документов содержит информацию об ученых образовательных и научных учреждений Одессы, которые находились в Стамбуле с конкретными задачами (в том числе открытие Русского археологического института) и оставили свои отчеты и воспоминания. Вторая группа документов касается украинской казацкой эмиграции, которая сформировалась по разным причинам, проживала и служила в Стамбуле. Среди такой группы были, например, высокого ранга украинские деятели, такие как атаман М. Чайковский (Садыкпаша), а также запорожцы (Potkalı Kazakları), которые служили в стамбульском полку, работали на строительстве каналов в Стамбуле, находились на службе у богатых гражданских и военных руководителей. Третья группа документов – разнородного характера материалы – отчеты российских чиновников о политических событиях в Стамбуле и его окрестностях, описание занятий османских подданных. Документы касаются конца XVIII – начала XX в.

Ключевые слова: Государственный архив Одесской области, документы, история повседневности, казачество, османские подданные, Стамбул, ученые

Стаття надійшла до редакції 1.05.2019